

דף י"ג

ר' יהודה א' שאין מעברים את השנה אלא אמר רב יהודה בשם שמואל, שרבי יהודה אומר שאין מעברים את השנה אלא אם כן חסרה רובו של חודש. אין מעברים מפני התקופה אלא אם מצאו שתקופת תמוז חסרה מהשלמת תשעים ואחד יום שלה רוב חודש, ששה עשר יום. ותקופת תשרי נופלת בשבעה עשר, אבל אם תקופת תשרי היתה נופלת בששה עשר לא מעברים. ורבי יוסי אומר, אם צריך להשלים עשרים ואחד יום מחודש תשרי על תקופת תמוז, כשתקופת תשרי נופלת בעשרים ושנים בתשרי, מעברים ומוסיפין חודש אחד ודוחים את המועדות שבתשרי כדי שתקופת תשרי תקדים לחג הסוכות. אבל אם היתה תקופת תשרי נופלת בעשרים ואחד בתשרי, יום אחד בתוך חולו של מועד לא מעברים את השנה.

ושניהם דרשו את הכתוב: "וַיִּחַג הָאֱסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה". השמר שזמן האסיף שבחג הסוכות, חול המועד שיכולים לאסוף בו דבר האבד יהיה בתקופת השנה הנכנסת, ולא בתוך תקופת תמוז שהיא משנה שעברה. רבי יהודה סובר שצריכים שכל החג²²⁴ יהיה בתקופה חדשה, ורבי יוסי סובר שצריכים שמקצת חג יהיה בתקופה חדשה^{225 226}.

יום תקופה מתחיל שואלת הגמרא, מה רבי יהודה ורבי יוסי סוברים, אם יום תקופה גומר, היום שהתקופה נופלת בו הוא סוף התקופה שעברה ולא מהתקופה החדשה, לרבי יהודה שאמר שצריכים שכל

224 שכל חוה"מ שאוספים בו יהיה בתקופה חדשה, וכשתקופת תמוז חסרה י"ו ימים, היום הראשון של חוה"מ נמשך לתוכה, אבל אם תקופת תשרי נופלת ביום ששה עשר בתשרי כל חוה"מ הוא בתקופה חדשה ואין מעברים. רש"י.

225 צריכים שמקצת חולו של מועד יהיה בתקופה חדשה, וכשתקופת תשרי נופלת ביום כ"ב בתשרי שהוא יו"ט מעברים את השנה ודוחים את המועדות כדי להקדים את התקופה לחג. אבל אם ב"ד רואים באדר, שתקופת תשרי תפול ביום כ"א תשרי הו"ר, שמקצת חוה"מ הוא בתקופה חדשה לא מעברים. ואין להק' שאפשר לעבר את אלול ולדחות את סוכות ביום אחד כמו שמקשים לגבי תקופת ניסן שיעברו את חודש אדר. משום שאם נעבר את אלול ר"ה יהיה באד"ן, שהרי סידרו את החדשים שראש השנה לא יהיה באד"ו משום ששבת ויוה"כ לא יהיו סמוכים ושהושענא רבה לא יהיה בשבת. וכמו שא' בר"ה מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ולא מקשים שאם ראש השנה בשבת אפשר לדחותו למחר, הואיל וברוב השנים אינו כמצוי כן. ואי אפשר לעבר שני חדשים, שקי"ל במסכת ערכין שלא נראה לחכמים לעבר שמנה חדשים בשנה, אלא אם כן השנה שלפניה היתה מעוברת. הלכך מעברים את השנה. רש"י.

226 רש"י פי' שאין להק' שיעברו את אלול שתשרי יהיה באד"ו. ודוקא לאחרים כשעומדים בתקופת ניסן הק' לקמן וליעברוהו לאדר משום שאפשר לחסר בקיץ חודש אחד יותר מכסידרן. ור"ת מפרש שלקמן הקשו לכל התנאים ומצאנו תנאים שלא חוששים אם ר"ה יהיה בימים אד"ו. וקשה איך יפרשו את דברי ר' יוסי ט"ז לפני הפסח מעברין ט"ז לפני החג אין מעברין. ועוד שבפרק החליל לא מצאו תנא שנעמיד כמותו את המשנה של חלבי שבת קריבים ביום הכפורים אלא אחרים. ועוד שמשמע שרבינא שמתרץ לעולם אחרים בתשרי קיימי בא לתרץ את מה שהקשו וליעברו לאדר ולא צריכים לומר מלמעלה למטה קחשיב. אבל גם לפירש"י צ"ל שרבינא לא תירץ את הקושי ליעבריה לאדר שהרי מדברים אליבא דאחרים קיימא שלא חוששים לאד"ו. וצריך לומר לדבריו מלמעלה למטה קחשיב. ובחנם דחק רש"י לפרש שמעברים את אדר שפיר משום שאפשר לתקן את תשרי באחד מחדשי הקייץ. תוס'.

החג יהיה בתקופה חדשה אין צריכים שתהיה חסרה ט"ז ימים, ולרבי יוסי שאמר שצריכים שמקצת החג יהיה בתקופה חדשה אין צריכים שתהיה חסרה כ"א ימים. ואפילו לא חסרה לרבי יהודה אלא חמשה עשר ימים והתקופה החדשה תפול בט"ז תשרי אין החג כולו בתקופה החדשה. ולרבי יוסי אם חסרו עשרים יום ותפול בכ"א תשרי אין מקצת חג בתקופה חדשה, שהרי לרבי יהודה ט"ז תשרי הוא מהתקופה הישנה, ולרבי יוסי הושענא רבה הוא מהתקופה שעברה? אלא רבי יהודה ורבי יוסי סוברים שיום תקופה מתחיל, היום שהתקופה נופלת בו הוא היום הראשון של התקופה החדשה. ולכן לרבי יהודה אם התקופה תפול ביום ראשון של חול מועד, כל החג הוא מתקופה חדשה, ולרבי יוסי אם תפול בהושענא רבה מקצתה בתקופה חדשה.

ועוד קשה ממה ששנינו אין מעברים א"כ תקופה שואלת הגמרא ממה ששנינו חס' רובו של חודש ר' יהודה אומר כ' יום
 רבי יהודה, רבי יוסי אומר יום תקופה מתחיל. שלא כשמואל שאמר שלדברי רבי יהודה יום תקופה מתחיל? ועוד קשה, ממה ששנינו בברייתא, אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה תקופה חסירה רובו של חודש. וכמה רובו של חדש? ששה עשר יום, והתקופה נופלת בשבעה עשר. רבי יהודה אומר שתי ידות בחודש וכמה שתי ידות בחדש עשרים יום, ונופלת בעשרים ואחד²²⁷. ומכאן שלרבי יהודה צריכים שיהיה מקצת החג בתקופה חדשה.

ר' יוסי אומר מחשבים ט"ז יום לפני הפסח ונופלת
 ב"ז מעברים ט"ז לפני החג אין מעברים
 רבי יוסי אומר מחשבים ט"ז יום לפני הפסח ונופלת
 לפני הפסח ונופלת בשבעה עשר
 מעברין, אם תקופת טבת חסרה ששה עשר ימים מניסן והיא נופלת ב"ז ניסן מעברים את השנה. מפני שכשמונים מ"ז ניסן תשעים ואחד יום לתקופת ניסן, ותשעים ואחד יום לשל תמוז, הם כלים בכ"א בתשרי, והתקופה נופלת בכ"ב תשרי, ואין מקצת חג בתקופה חדשה²²⁸. אבל אם תקופת תשרי נופלת בכ"א תשרי אין מעברים, מפני שיום תקופה מתחיל, ויש יום אחד מחול המועד בתקופה חדשה²²⁹. ששה עשר לפני החג אין מעברין, אם תקופת תמוז חסרה ששה עשר מימי תשרי, ותקופת תשרי נופלת ב"ז תשרי אין מעברים, מפני שיש הרבה

227 ואע"ג שהוא יום אחרון לחוה"מ אין מקצת חג, שלר' יהודה יום תקופה גומר, ואינו מן החדשה. רש"י.

228 טול י"ד של ניסן שהוא מלא, ואייר וסיון חמישים ותשעה, ותמוז ואב חמישים ותשעה, הרי מאה שלשים ושנים, ואלול עשרים ותשעה שהוא חסר, הרי מאה ששים ואחד, ועשרים ואחד של תשרי הרי מאה שמונים ושנים ימי שתי תקופות, ושל תשרי נופלת בעשרים ושנים ולכן מעברים. רש"י.

229 ט"ז לפני הפסח מעברין – פירוש ט"ז ונופלת ב"ז משום תשרי דתקופה נופלת בכ"ב וליכא אפילו מקצת החג ואפילו נופלת תקופת ניסן בט"ז בניסן או בתחילת היום או בשש שעות ביום מיקלע נמי תקופת תשרי בכ"ב שהרי יש בין תקופה לתקופה צ"א יום ו' שעות ומחצה אלא דכי נפלה תקופת ניסן ב"ז פסיקא ליה דלעולם מעברין אבל בט"ז אם בתחילת הלילה נופלת או בחצי הלילה אין מעברין ומשמם ואילך מעברין. תוס'.

מחזה"מ בתקופה החדשה²³⁰. רבי שמעון אומר, אף ששה עשר לפני החג מעברין, שצריכים שיהיה כולו של חג בתקופה חדשה. אחרים אומרים מיעוטו, וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום. ונשארה הגמרא בקושיה על דברי שמואל.

ר' יוסי ורבי יהודה חולקים אם יום תקופה גומר או יום תקופה מתחיל ושאלת הגמרא על מה שרבי יהודה אומר שתי ידות בחודש, עשרים יום. ורבי יוסי אומר מחשבין, ששה עשר יום לפני הפסח מעברין. מה ההבדל ביניהם?, הלא לשניהם צריך שמקצת יהיה החג בתקופה חדשה!?. אומרת הגמרא, שהם חולקים אם יום תקופה גומר או שיום תקופה מתחיל. לרבי יהודה יום תקופה גומר, ואפילו חסרה אלא עשרים ונפלה בכ"א אין מקצת חג בתקופה חדשה. ולרבי יוסי יום תקופה מתחיל, ואם נפלה בכ"א יש מקצת חג, עד שתחסר עשרים ואחד, והחדשה תפול בכ"ב. ומעברים את השנה רק כשתקופת טבת נופלת ששה עשר ימים לפני הפסח. ותקופת תמוז חסרה עשרים ואחד ימים, אבל אם היא חסרה פחות לא מעברים את השנה.

שנו ששה עשר יום לפני החג אגב ושנו ששה עשר יום לפני הפסח לפני החג אין מעברין. האם לרבי יוסי לא מעברים את השנה רק כשתקופה נופלת ששה עשר יום לפני החג, אבל אם היא נופלת שבעה עשר ושמונה עשר ימים לפני החג מעברים את השנה!?. והרי רבי יוסי אומר שאם תקופת טבת נופלת בשבעה עשר בניסן מעברים את השנה, פחות לא? אומרת הגמרא, שאין מעברים את השנה גם אם היא נופלת שבעה עשר ושמונה ימים לפני החג, ושנו כך בסיפא אגב מה ששנו ברישא ששה עשר לפני הפסח.

ת"ק ור"ש חולקים אם יום תקופה גומר או וההבדל בין רבי שמעון שאומר שמעברים יום תקופה מתחיל ולא מסיימי אף ששה עשר לפני החג, לבין התנא קמא שאומר שאין מעברים את השנה אלא אם כן התקופה היתה חסרה רובו של חודש, וכמה רובו של חדש ששה עשר יום. הוא אם יום תקופה מתחיל, או שיום תקופה גומר. אולם אומרת הגמרא, שאין סימן מי מהם אמר שאם התקופה חסרה ששה עשר ימים ותפול ביום שבעה עשר מעברים, אבל אם נפלה ביום ששה עשר לא מעברים. שיום תקופה מתחיל וכל החג הוא בתקופה החדשה. ומי אמר שאפילו נפלה ביום ששה עשר מעברים, שיום תקופה גומר ואין החג ולו בתקופה החדשה²³¹

230 ולקמן הק' שאפילו אם חסרה י"ז י"ח וי"ט וכ' ר' יוסי אומר שאין מעברים, דהא ששה עשר לפני הפסח מעברים משום שתקופת תשרי באה בכ"ב. רש"י.

231 ואע"ג ששניהם אמרו ששה עשר, אחד מדבר על החיסרון ואחד על הנפילה. רש"י.

232 לא שייך לומר כאן שהתנא האחרון בא להוסיף כיון ששאר תנאים שבאו להוסיף מפסיקים. תוס'.

אחרים או' בניסן עד מיעוטו "שמור את חדש האביב" שאביב של תקופה היא בחידוש הלבנה

עד מיעוטו של חודש, וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום?. אם הם סוברים שיום תקופה גומר וצריכים שכל החג יהיה בתקופה החדשה, הרי אפילו אם תקופת תמוז נמשכת עד חמישה עשר בתשרי, יום טוב ראשון של סוכות הרי כל החג הוא בתקופה החדשה, שהיום הראשון של חול המועד הוא בתקופה החדשה!. ואמר רב שמואל בר רב יצחק שאחרים מדברים כשעומדים בניסן. ומעברים את השנה משום הכתוב: "שמור את חדש האביב ועשית פסח" שמור שהאביב של תקופה יהיה בחדש ניסן. שתקופת חדש ניסן של החמה תהיה בתוך חידושה של הלבנה, בארבעה עשרה הימים הראשונים של חודש ניסן²³³ ²³⁴. שואלת הגמרא, אם תקופת ניסן מתחילה ביום ט"ו בניסן, יעברו את חודש אדר וידחו את הפסח ביום אחד²³⁵ ²³⁶?

התנא מחשב מלמעלה למטה ואם התקופה חסרה י"ד יום מעברים את חודש אדר מעברים ומיעוטו אינו בכלל, וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום. אם תקופת תבת תחסר שמונה עשר שבעה עשר או חמשה עשר ימים ותקופת ניסן תפול ביום ששה עשר בניסן מעברים את השנה. אבל אם חסרה ארבעה עשר ותקופת ניסן תפול בחמשה עשר לא מעברים. מפני שמעברים את חודש אדר, ותקופת ניסן תפול בארבעה עשר בניסן, ויום תקופה מתחיל ויעשה את הפסח בתקופה חדשה.

233 אביב הוא ניסן של ה חמה, שאין ניסן קרוי אביב אלא על פי בישול התבואה שמתבכרת בו, וכל ביכור התבואה ועתי הקיץ והחורף לחשבון החמה הם, והתורה א' לשמור שחדש ניסן של חמה יהא נמשך לתוך ימי חידושה של לבנה, שכתוב חדש, ואין לשון חידוש נופל אלא על לבנה המתחדשת, שיהא ניסן של חמה נמשך בתוך ימי חידוש הלבנה במקצת. ימי חידושה הם ארבעה עשר ימים, מכאן ואילך היא ישנה. רש"י.

234 תוס' הקשה על פירש"י שא"כ מה הקשו וליעברוה לאדר, נאמר שסוברים יום תקופה גומר וגם אם מעברי' את אדר התקופה נופלת בי"ד וניסן של חמה מתחיל בט"ו ואינו בתוך ימי חידושה של הלבנה. ועוד שבפרק היו בודקין משמע שחידושה של הלבנה ממשך עד ט"ו, שרבי יוחנן אמר שמברכים על החדש עד שתתמלא פגימתה ונהרדעי מפרשים עד ט"ו. וכתבו תוס' שנ"ל שאחרים סוברים יום תקופה גומר וחידושה של הלבנה הוא עד ט"ו. ויש לומר שמה שא' בראש השנה (ד' כא.) כי חזית דמשכה תקופת תבת עד שיתסר בניסן לעברה להאי שתא ולא תיחוש לה דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה כו'. הוא אפילו בנופלת ביום ט"ו עצמו וסבר יום תקופה גומר נעבר את אדר ונופל בט"ו אין אביב של תקופה בחידוש של ניסן. אבל אי משכה עד ט"ו מעברים את אדר ולא מעברים את השנה. ומה שא"ל תיחוש לה הוא מפני שאחרים היא דעת יחיד ואין הלכה כמותו. וי"ל לפירוש הקונטרס שבאו לומר שדוקא כשמשכה עד ט"ו מעברים ת השנה אבל אם נופלת בט"ו לא תעבר אפילו כשהתקופה נופלת בתחלת היום או בו' שעות ביום, אלא נעבר את אדר אף על גב שתקופת תשרי נופלת בכ"א, דקי"ל כאחרים שלא חוששים לתקופת תשרי מפני שלא דורשים את "חג האסיף". תוס'.

235 ואי נמי מיקלע פסח בבד"ו לא איכפת לן, דהא דלא עבדינן פסח בבד"ו טעמא משום תשרי הוא, והיכא דלא אפשר – מוטב דלעבריה לאדר וליקלע בבד"ו, וניעבר בקייטא חד ירחא חסר טפי מכסדרן, ונייהדר לתשרי בדוכתא ביום הגון, ולא ניעברוה לשתא למידחיגו לכולהו מועדות חדש שלם

236 אפילו לפר"ת שהקשו לכל התנאים מוכח מתירוצו של רב אחא בר יעקב שהקשו גם לאחרים. ותימה מהי קושיא הרי רבה בר שמואל שנה בפ"ק דר"ה (דף כ.). יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל החדש הזה כזה ראה וקדש. ואמר רבא האי דתנא רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד. תוס'.

רבינא א' שלאחרים כל החג אפ' יו"ט יהיה בתקופה חדשה

רבינא אמר, אחרים מדברים כשעומדים בתשרי. ואחרים סוברים שצריכים שכל החג, וגם יום טוב

הראשון של סוכות יהיה בתקופה החדשה. ויום תקופה גומר ואפילו אם התקופה נופלת בחמישה עשר בתשרי התקופה החדשה מתחילה ביום טוב הראשון של סוכות ומעברים את השנה. ולאחרים אינם דורשים מהכתוב "וַחַג הָאֶסְיֵף תִּקְוֶפֶת הַשָּׁנָה" חג הבא בשעת אסיפה ומשמע חולו של מועד. אלא הם דורשים "וַחַג הָאֶסְיֵף", החג הבא בזמן אסיפה שהוא חג הסוכות יהא בתקופה חדשה²³⁷.

"וסמכו זקני העדה" ה' זקנים מסנהדרין גדולה דר"י רש"א ג'

למדנו במשנה שסמיכת זקנים בשלשה. תנו רבנן, נאמר בפר העלם דבר: "וְסִמְכוּ זְקֵנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפֶּרֶר". שממה שכתוב: "וְסִמְכוּ זְקֵנֵי", הייתי אומר אפילו זקני השוק, שאינן מסנהדרין. וממה שכתוב "עדה" הייתי לומד שהם קטני עדה, מסנהדרין קטנה. וממה שכתוב "הָעֵדָה", מיוחדים שבעדה לומדים שהם מסנהדרין גדולה.

וכמה? רבי יהודה לומד מהכתוב "וְסִמְכוּ" שנים, "זְקֵנֵי" שנים, ואין בית דין שקול ומוסיפים אחד, הרי חמישה. רבי שמעון אומר "זְקֵנֵי" שנים, ואין בית דין שקול ומוסיפים אחד, הרי שלשה. ור"ש דורש את הכתוב "וְסִמְכוּ" לגופו. ולר"י אין צריכים את "וְסִמְכוּ" לגופו שאם אינו בא לדרשה היה צריך לכתוב²³⁸ "זְקֵנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפֶּרֶר". ולרבי שמעון היינו אומרים מהו "על" בסמוך, והזקנים לא צריכים לסמוך ממש על ראש הפר. והתורה כתבה "וְסִמְכוּ" לומר שצריכים לסמוך ממש על ראש הפר. ולרבי יהודה לא צריך לכתוב "וְסִמְכוּ" משום סמיכה ממש, מפני שאפשר ללמוד בגזירה שוה "ראש" "ראש" מהכתוב בעולה: "וְסִמְכוּ יְדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה" ורבי שמעון לא לומד "ראש" "ראש" מעולה.

סמיכת זקנים בשלשה קוראים לו רבי ונותנים לו רשות לדון דיני קנסות

שנינו בתוספתא, סמיכה וסמיכת זקנים בשלשה. ומהי סמיכת זקנים? רבי יוחנן אמר, סמיכת זקנים היא 'סמיכה' של חכמים לקרות להם רבי להיות 'סמוכים'! שאל אביי את רב יוסף, מניין שסמיכת זקנים היא בשלשה? אם מהכתוב "וְסִמְכוּ אֶת יְדֵי עֲלִי"ו" די באחד. ואם תאמר שמשה הוא במקום ע"א זקנים, מפני שמשה היה ראש להם ושקול ככולם. צריכים ע"א לסמיכת זקנים, ונשארה הגמרא בקושיה. רב אחא בנו של רבא שאל את רב אשי האם הסומכים צריכים להניח את ידיהם על ראש מי שהם סומכים? רב אשי אמר סומכים אותו בשם, קוראים לו רבי ונותנים לו רשות לדון דיני קנסות²³⁹.

237 רבינא לא בא לתרץ את הקושיה דליעבריה לאדר קאתי כמו שפי' לעיל ע"א ד"ה ר' יוסי. תוס'.

238 המלבי"ם מוסיף כאן את המלה "וסמך".

239 שהכ' אלהים משמע דיינים מומחין, דהיינו סמוכין, ובשאר דיני ממונות לא צריכים מומחים, כמו שא' משום נעילת דלת. והיכן שאין נעילת דלת כגון בארבעה שומרין, וגזילות, דנים בבבל אע"ג שאין סמוכים, דשליחותיהו קא עבדינן, אבל בקנס לא אומרים עבדינן שליחותיהו, משום שאינו שכית, ואין בה חסרון כ"ס.

ר"י ב"ב סמך בש' הגזירה את ר"מ ר"י ר"ש ור' שואלת הגמרא, האם אחד אינו סומך?. יוסי ור"א ב"ש ורב אויא מוסיף ר' נחמיה הרי רב יהודה אמר בשם רב זכור לטוב

רבי יהודה בן בבא, שאלמלי הוא בטלו דיני קנסות מישראל. שמלכות הרשעה גזרה גזירת שמד על ישראל, שהסומך והנסמך יהרגו. והעיר שסומכים בה תחרב, והתחומים שסומכים בהם יעקרו. ורבי יהודה בן בבא הלך וישב בין שני הרים ובין שתי עיירות, ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעם. וסמך שם ה' זקנים, רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי שמעון, ורבי יוסי, ורבי אלעזר בן שמוע, ורב אויא מוסיף אף רבי נחמיה. כיון שאויביהם ראוים אמר להם בני, רוצו! וכשאמרו לו רבי מה תהא עליך? אמר להם הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים. ולא זז משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה.

היו אחרים עם ר"י בן בבא ולא עונה הגמרא, היו עמו אחרים ולא הזכירום משום ה' החכרו משום כבודו כבודו של רבי יהודה בן בבא. שואלת הגמרא, האם רבי מאיר נסמך על ידי רבי יהודה בן בבא?. הרי אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, רבי עקיבא סמך אותו? עונה הגמרא, שרבי עקיבא סמך את רבי מאיר ולא קיבלו²⁴⁰, רבי יהודה בן בבא סמכו וקיבלו.

רש"י.

240 רש"י כתב מפני שהיה עדיין בחור. ביעב"ץ כתב שאולי הוא מפני שלא נתקבלה הסכמת כל החכמים לסמיכה ומכאן ראייה למהרלב"ח שכ' שצריכים הסכמת כל חכמי ארץ ישראל לסמיכה בזה"ז מכ"ש מר"מ שנסמך מר"ע שהיה סמוך איש מפי איש.

